

Людмила Краснова, проф. (Дрогобич)

Микола Ткачук, проф. (Тернопіль)

Через терни – до зірок. Життєпис Миколи Зимомрі.

Не завжди легко дотримуватися засад творення сюжетної лінії. Як відомо, у побудові тексту відіграє суттєву роль безпосередня фіксація думки співрозмовника з урахуванням специфіки імпровізації. Стрижневим у цьому процесі постає діалог, в основі якого лежить, з одного боку, *скероване* запитання, а з іншого – *осмислена* відповідь інтерв'юера. Автори цих рядків – без попередньої домовленості – звернулися з низкою запитань до Миколи Зимомрі, доктора філологічних наук, професора Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, власне, у зв'язку з його Ювілеєм – 70-річчям від дня народження. Оскільки окремі запитання містили однаковий зміст, то ми об'єднали відповідно сформульовані сегменти в один масив стосовно як запитань, так і відповідей. Подаємо цей діалог з деякими скороченнями, де мали місце повтори. Його зміст переконливо розкриває творчий потенціал Ювіляра, відомого українського вченого-літературознавця, перекладача, педагога вищої школи, члена Національної спілки письменників України.

Л.К.: *Високоповажний Ювіляре! У колектив Дрогобицького педагогічного університету Ви увійшли не так вже і давно – у 1999 році, але відчуття таке, ніби завжди були з нами. Яюсь відразу Ви долучились до ритму життя університету, випромінюючи неабияку енергію творчого й громадського ентузіазму. Ви виявили здатність одразу налагоджувати дружні контакти з колективом, готовність допомагати словом, порадою і конкретним ділом. Поступово розкривався Ваш духовний і науковий потенціал, Ваші знання, педагогічний талант, організаторські здібності.*

М.З.: Як руку на серце, скажу так: маю за честь відповісти на Ваші запитання, дорогі Людмילו Володимирівна та Миколо Платоновичу. Одверто кажучи, мене порадувало запрошення обійняти в 2000 році посаду професора кафедри німецької філології Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Не забути першу зустріч з ректором Валерієм Скотним, коли й визрів рішення про перехід в місто Юрія Котермака... До того я 26 років працював в університеті міста над Ужем, у т.ч. завідувачем кафедри німецької філології, а відтак завідувачем кафедри іноземних мов. Там я пройшов усі ланки від асистента до професора. Ужгородський університет запалив у мені той вогонь, що й досі не гасне... Згодом, коли я вже там не працював, вчена рада удостоїла мене особливим знаком визнання моїх скромних заслуг – Почесним доктором Ужгородського національного університету (2009). До речі, подібний знак *Doctor honoris causa* я отримав і в Кіровоградському державному університеті імені Володимира Винниченка (1999), де я систематично читав лекційний курс «Основи теорії та практики перекладу»... Стосовно моїх зв'язків з Дрогобичем загалом і Дрогобицьким університетом – зокрема, то вони започаткувалися ще 1976 року, коли я брав участь у форумі «Іван Франко і наша сучасність». Йдеться про знаменну конференцію, що була присвячена 120-річчю від дня народження Генія світової культури. Вона відбулася 23 – 24 вересня 1976 року. Я виголосив доповідь на тему «Творчість Івана Франка в оцінках німецької критики». Кажу німецької, хоч тоді я прагнув розкрити тему на матеріалах, що репрезентували процес рецепції творів Івана Франка в критичних оцінках та інтерпретаціях Едуарда Вінтера, Еріха Вайнерта, Петера Кірхнера та інших представників тодішньої НДР, тобто варто розкрити абрєвіатуру – Німецької Демократичної Республіки. Адже сьогодні вже не кожний знає про поділ Німеччини, що відбувся 1949 року на Східну (НДР) та Західну (ФРН). Повторюю: конференція була винятково вдалою. Власне, тоді й впала мені в серце Дрогобицька земля, де я бував фактично на кожній конференції з нагоди тієї чи іншої річниці Івана Франка. Звісно, Ви маєте слушне спостереження, що вказує на Ваше досвідчене око справжнього вчителя. Так, я одразу поєднався з трудовим ритмом в університетських стінах. Адже тут я

зустрів давніх колег і друзів, між якими були й мої вихованці. Так, наприклад, я ще з початку 70-х років особисто знав Зенона Гузара, Данила Кузика, Михайла Шалату. Я маю за честь потвердити, що прилучився до становлення братів Ярослава й Василя Лопушанських. У їхніх залікових книжках містяться й мої відмінні оцінки – знак того, що вони були моїми сумлінними студентами. До того ж, може, й варто наголосити: як мій аспірант Ярослав Лопушанський виконав цінну кандидатську дисертацію на тему «Рецепція української літератури в німецькомовному світі (перша половина ХХ ст..)». Її блискучий захист припав на 2000 рік, що відбувся на засіданні авторитетної вченої спеціалізованої ради в Інституті літератури імені Тараса Шевченка НАН України. Про інших вихованців не буду згадувати, бо вони пішли вище від мене... Я знаю сутність давнього прислів'я, що містить істину: «Батько не може заздрити синові, а вчитель учневі...» Хай їх і далі супроводить добра доля! Чи було б добре, коли б не забували про колодязь, звідки черпали воду? Мабуть, то їм відомий ритм, коли йдеться про наскрізне: *мій/свій плюс інший*.

Визначальна заслуга у процесі мого щасливого входження в колектив Франкового Храму, без сумніву, належить не мені, а передусім Валерію Скотному та Юрію Кишакевичу. Вони виказали максимум теплоти й розуміння стосовно моїх уподобань і тривог. Не мені судити, наскільки мені вдалося виправдати їхні сподівання. Знаком їхньої довіри, а також можливого задоволення моєю працею служать для мене їхні автографи на подяках та дарчі написи на різного типу виданнях. З-поміж останніх хочу виокремити двотомник «Україна – Польща. Студії взаємин народів-сусідів: монолог – діалог культур» (Дрогобич: Коло, 2004; т.1, 468 с.; т.2, 448 с.; всього з'явилося п'ять томів у шести книжках) та «Джерела інтерпретації. Ювілейний збірник на пошану професора Юрія Борєва» (Дрогобич: Коло, 2005; 2006, 764 с.). Обидва видання побачили світ у співавторстві з Валерієм Скотним. Наголошу: без його дієвої підтримки – в усіх вимірах цього слова – цих позицій би не було. До того ж книжка «Джерела інтерпретації» упродовж двох років двічі дійшла до широкого читацького загалу, що також є заслугою непроминального ректора. Про це я 13 грудня 2011 року однозначно виповів у публікації «Реквієм: скорботна безодня», приуроченої до Сорокової днини відходу Валерія Скотного за межу Вічності... До речі, в названій праці «Джерела інтерпретації» опубліковані цінні праці «Художня неповторність митця: поетика Ліни Костенко» з-рід пера Людмили Краснової, а також нашого спільного друга, професора Миколи Ткачука («Гендерний сюжет» другого жмутка в модерністському дискурсі збірки «Зів'яле листя» Івана Франка»). Подібні приклади співпраці зі світлої пам'яті ректором і додавали снаги, щоб якимось «випромінювати неабиякого творчого й громадського ентузіазму». Зрозуміло, мені не годиться навіть осмислювати вголос так званий «духовний і науковий потенціал»... Все це, як гриби в лісі: треба шукати, шукати і, може, щось віднайдеться! Так, приміром, чулося в серці щастя, коли вдалося – вперше в історії Дрогобицького університету – відкрити спеціальність «Переклад» й заснувати 2002 року кафедру теорії та практики перекладу, що зазнала, на жаль, «оптимізації» й злилася з кафедрами англійської та німецької філології... Як на моє переконання, усі три спеціальності тільки втратили і рівно нічого не здобули... Радість спричинив й технічно обладнаний «Центр перекладу», що носить ім'я винятково обдарованого інтерпретатора художнього тексту, перекладача Остапа Грицяя (1881 – 1954). До речі, моя аспірантка, власне, випускниця першого випуску відділення «Переклад», Христина Гаврилук успішно захистила в останні грудневі дні два роки тому кандидатську дисертацію, в якій вперше розкрила тему «Переклади «Енеїди» Івана Котляревського: інтерпретація національної та світової міфології» (Одеса, 2014). Скажу не для похвали, а радше для статистичного списку здобувачів: в 2000 – 2015 рр. виконано під моїм науковим керівництвом десять дисертацій... Вони присвячені актуальній проблематиці й творять один стрижневий блок, органічно пов'язаний з дискурсом взаємодії літературних систем на рівні зіставної характеристики. З одного боку, українська література та її набуток, а з другого – різножанрові досягнення англійської, французької літератур та передусім – німецького письменства з проекцією на широкий і багатогранний культурологічний контекст. Усі аспіранти-здобувачі наукового

ступеня кандидата філологічних наук (В. Ткачівський, Я. Лопушанський, Б. Чуковський Б, О. Дорофтей, В. Вишинський, П. Летнянчин, О. Бродська, Х. Гаврилюк, Л. Сипа, З. Дубравська) захистили дисертаційні праці за межами рідної Альма-матер, а саме в Києві, Одесі, Кіровограді, Тернополі, Чернівцях. До речі, я підготував одного кандидата педагогічних наук в особі Олексія Химинця («Соціально-педагогічні особливості екологічної освіти в школах Закарпаття» (Київ, 1997). Це було тоді, коли ще ставилося на перше місце якість роботи, а не ознака шифру спеціальності...

М.Т.: Похідне запитання: яким чином Ваша діяльність пов'язана з Тернопільським національним педагогічним університетом імені Володимира Гнатюка?

М.З.: Що ж, доля дала мені можливість давно мати безпосередні зв'язки з Вашим університетом, який носив за колишньої епохи інше ім'я. Так воно сталося, як у притчі: чого людина дуже прагне, те може надійти. Звичайно, завдяки добрим людям. Серед них був для мене від 1987 року Роман Гром'як. Він звернувся до мене з людським проханням підтримати Володимира Гладкого (1927 – 1991), який тоді завершував роботу над докторською дисертацією стосовно взаємодії української літератури з німецькою революційною і соціалістичною літературою. Я мав відіграти роль експерта. 26 червня 1988 року він навідався в Ужгород. Мета – «поговорити, як і що». Щоправда, я ще нічого «значного» не встиг зробити, окрім багатьох критичних зауважень. Проте гість написав на титульній сторінці видрукуваного задалегідь автореферату (Гладкий В. М. Украинская советская литература в связях с немецкой революционной и социалистической литературой. Генезис. Эволюция: [автореферат] Владимир Гладкий. – К., 1988. – 36 с.): «Високошановному проф. Зимомрі М.І. з вдячністю і найкращими побажаннями. 26.06.1988. В. Гладкий». Скажу відверто: я виконав прохання Романа Гром'яка. Однак не буду перебільшувати мої зусилля, оскільки Володимир Гладкий був напрочуд високопрофесійною людиною: знав чудово німецьку мову, назбирав велетенський «магазин» фактів. Бракувало те, що зветься «розмарином» дослідження – системності зв'язку між складовими роботи. Тому 2 жовтня 1988 року дисертант знову побував в Ужгороді і приніс завершальну версію – переплетену працю й автореферат. Як завітав до Університетського провулку, то одразу, так, на порозі, й заспівав чарівним голосом дивної краси українські пісні... На титульній сторінці автореферату (Гладкий В. М. Украинская советская литература в связях с немецкой революционной и социалистической литературой. Генезис. Эволюция: [автореферат] Владимир Гладкий. – К., 1988. – 36 с.) написав: «Моєму високошановному опонентові проф. Зимомрі М.І. з вдячністю і найкращими побажаннями – Гладкий. 2.10.1988.». Одне слово, 30 січня 1989 року відбувся справді блискучий захист його дисертації. В авторефераті були вказані імена опонентів за абеткою: Микола Зимомря, Степан Крижанівський та Ніна Крутікова. Це – одна із «17 миттевостей» моїх зв'язків з Вашим університетом. У грудні 1988 року я читав лекції зі спецкурсу студентам відділення німецької філології. 27 грудня того ж року обласна газета «Вільне життя» опублікувала мою статтю «Стежками дружби. До 125-річчя від дня народження Ольги Кобилянської».

На 5 квітня 2002 року припав захист дисертації в Тернопільському університеті мого аспіранта Богдана Чуловського («Фрідріх Гельдерлін як особистість і митець: особливості рецепції і в Україні» (Тернопіль, 2002). Тут вперше прагну увести в науковий вжиток відгук польського вченого проф. Адама Вірського, який 21 березня 2002 року винятково позитивно відгукнувся про автореферат дисертації Богдана Чуловського. Українському досліднику вдалося вперше представити потужну особистість Фрідріха Гельдерліна (1770 – 1843) в концептуальному ключі – особистість і митець – крізь призму докладного й новаторського розкриття особливостей рецепції художньої спадщини сучасника Гете в Україні. 11 квітня 2007 року захистив дисертацію мій аспірант Володимир Вишинський («Жанрово-стильові особливості драми Гергарда Гауптмана: натуралістичний об'єктивізм (німецько-українські типологічні паралелі» (Тернопіль, 2007). Через два роки тут захистив й інший мій аспірант Петро Летнянчин («Концепція особистості у драмах Б. Шоу, І. Франка, В. Винниченка: компаративний дискурс», Тернопіль, 2009). Як бачите, Тернопільський університет сприяв

підготовці кадрів для Дрогобицького університету. Окрім цього, мені випало бути опонентом багатьох аспірантів Тернопільського університету, зокрема, Г. Чумак («Поет як критик: шляхи та рівні реалізації літературознавчої концепції Т.С. Еліота в його поетичній творчості» (Тернопіль, 2004), О. Костецької («Жанрова система прози Богдана Лепкого» (Тернопіль, 2004), А. Цяпи («Автобіографія як проекція творця та національної літературно-культурної традиції (Улас Самчук, Еліас Канеті)» (Тернопіль, 2006), О. Боднар («Проза Вільяма Фолкнера і Валерія Шевчука: типологічні паралелі, художня своєрідність» (Тернопіль, 2011), О. Дудар («Жанрова своєрідність соціально-психологічних романів» Сестри Річинські» Ірини Вільде та «Оплот» Теодора Драйзера: порівняльний аспект» (Тернопіль, 2011), З. Сушко («Компаративний дискурс художнього перекладу Юрія Лісняка» (Київ, 2012) та ін. Хіба не зайве згадати, що я написав нариси про життя й діяльність ректора Тернопільського університету, проф. Володимира Кравця, проректора Григорія Терещука, професорів Романа Гром'яка, Миколу Ткачука, Володимира Чайку, Олександру Янкович; був неодноразово експертом у справі акредитації відповідних спеціальностей, коли був членом Державної акредитаційної комісії.

Л.К.: Дивувало і навіть зворушувало Ваше вміння поєднувати прозу буденності з поетичним сприйняттям світу. Цим відзначались численні Ваші виступи по радіо «Франкова земля», якими ми заслуховувалися. Величезний обсяг справ, які Ви взяли на себе, не перешкодив Вам встигати всюди і всюди активно втрутитися в дійство, що відбувалося: засідання Ради, ювілеї колег, перед захисти аспірантів, консультації, зустрічі з гостями університету.

М.З.: Вдячний за Вашу оцінку. Хоч вона й містить перебільшення, а все ж її почути з Ваших уст для мене – особлива спонука робити й далі... Проте Ваші слова про «прозу буденності» та її поєднання «з поетичним сприйняттям світу» окреслюють аналогічну сполуку в її ідеальному розвитку. На жаль, не все так просто, бо не завжди рівень вміння збігається з можливостями. Хоч, як це стверджується в приказці: «Бог – не теля. Він все бачить звідтіля!» Тому щось вдається зробити, нерідко всупереч, чому сприяє саме «поетичне сприйняття світу». Складного світу, бо той світ ускладнюють люди й нерідко – нечувано порожні... Зворушений згадкою про мої радіовиступи; пливу від часу до часу хвилями радіо «Франкова земля». Тут я маю певний досвід, бо упродовж кількох літ працював редактором німецькомовної студії «Слово й образ», що була 1991 року заснована не без моєї участі в Ужгороді, тобто на базі Закарпатського обласного радіо та телебачення. Тексти 58-ми передач вдалося видати окремою книжкою «Радіопубліцистика: дискурс тексту» (Дрогобич: Посвіт, 2015, 428 с.). Мої співавтори – відомі люди: доктор філологічних наук, професор Микола Ткачук та заслужений діяч мистецтв України Йосип Фиштик, знана на Дрогобиччині людина, головний редактор Дрогобицького радіо «Франкова земля». До речі, перше видання дійшло до читача під назвою «Собор щоденної благодаті. Радіопубліцистика» (Дрогобич: Посвіт, 2012) з післямовою доктора філологічних наук, визначного українського вченого Василя Марка (1936 – 2015). Чи вдається всюди встигати й побувати? Та ні. Важко назвати іншого, хто може про це краще сказати, ніж Стефан Георге (1868 – 1933): «Ти вільний, мов птаха або риба / Втім, що є для тебе стихія твоя.

Хтось згодом відкриє мабуть:

Твої доброчестя і хиба, / Що жив ти, як люди живуть...

(Переклад Тимофія Гаврилів).

Тому й намагаюся йти поруч з іншими, споглядаючи на давно обраний зразок – образ моєї Матері Гафії Зимомрі. Понад п'ятдесят літ вона трудилася прибиральницею. Жодних премій не заслужила. І не могла. Так і я – винагород ніколи не очікую. Сказати б рядками Василя Симоненка: «Та мушу я йти на рідне поле босим...»; «Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежинок...» Так, наприклад, мені судилося три рази робити спробу поступити в Ужгородське прикладне училище, тобто після закінчення сьомого, восьмого й дев'ятого класів. І все безуспішно: Всемогутній заплющив єдине око, яким він мусів мене побачити... Коли ж я поступав на відділення української філології, то голова приймальної комісії доцент, а згодом, від 1971 року – професор Іван Бубряк (1921 – 1997), раптом

вигукнув: «Ми тебе, синку, давно чекали! Прочитай власний вірш ще раз!» Цей липневий день припав на свято Петра й Павла. І досі пам'ятаю його зміст. Проте нині не буду подавати для читача цей «поетичний шедевр»... Головне в іншому: моя відповідь на останньому іспиті, що завершувалася поетичними рядками «про глибінь небес», тоді була оцінена на «відмінно». Першочересень 1962 року розпочався для мене, таким чином, в Ужгороді.

Елемент містики нерідко має місце там, де дійсність не віддалена, а наближена до мрії...

Л.К., М.Т.: *Ви вмієте сказати людині правду про її здобутки лагідно й доброзичливо, критикувати так, щоб була користь і не лишалося гіркоти на серці. Така душевна делікатність викликала і викликає в колег прихильність. Прикметно, що Ви прихильник конкретних справ, маєте почуття обов'язку, обов'язковість перед людьми.*

М.З.: Оскільки це не запитання, а твердження, то я частково вже торкнувся його полемічного просторового контексту. Йдеться про межу розуміння правди й осмислення причин кривди. Мені випало на долю з ангельського віку залишитися напівсиротою й зростати так, як росте розчахнута верба на вітрах: то сохне, то знову дасть знак життю й зазеленіє... Та завдяки моїй Матері я не зміг втратити віру в людину, навіть таку, що є мізерною в помислах і ділах. Втомлене лице Матері завжди й повсюди животворило добром, а воно, як конкретний прояв якогось священного знаку, віддзеркалювало прагнення мати перед собою візерунок благодаті... Це чомусь нагадує Послання апостола Павла, де сказано: «Бо десь хтось засвідчив, кажучи: «Що таке людина, що ти про неї пам'ятаєш?» («До євреїв» 2 – 5). Такий образ Матері відлунує своєрідним уявленням про повір'я, згідно з яким на Івана Купала, десь опівночі, повинна зацвісти квітка папороті. Такою постає поетика романтичної містерії... Може, звідси – бажання робити так, «щоб була користь і не лишалося гіркоти на серці». Та я давно переконався: люди сприймають доброту, у першу чергу, як вияв слабкості, а не сили; тому вони мають віртуальний страх саме перед агресивними діями, вчинками, рішеннями. Звідси – пошук усіляких «колізій» з боку носіїв категорії «ТПВ» («тупий, порожній, вбогий») для того, щоб *добротворець* не чув задоволення від *доброто* чину, продиктованого почуттям *добротності не для себе, а для іншого / інакшого!* Ви ж, звернувшись безпосередньо до Вас, дорога Людмилу Володимирівно (нехай почує й Микола Платонович), маєте стільки співчуття болю, скажімо, задля життєвої радості Юлії Булаховської (1930)! І це, без сумніву, збагачує енергетику внутрішнього світу славної доні академіка Леоніда Булаховського (1888 – 1961). До речі, вона 1985 року захистила докторську дисертацію на тему *«Польська поезія 40 – 70-х рр. ХХ ст. в її взаємодії із східнослов'янськими літературами»*. Мені судилося активно підтримати авторку, що й досі цей факт спричиняє мені радість для душі... А стосовно «почуття обов'язку» та «обов'язковості перед людьми»? Про це, власне, напередодні 70-річчя ліпше вести мову поетичними рядками. Вони належать перу поетеси Ольги Рішаві (1903 – 1993), німецькомовні твори якої мені вдалося упорядкувати й видати окремими збірками, зокрема, «Голуба мандрівка» (1979) та «Рокам подвоєно ціну» (1996): І летять години, / і зірки згорають, / і плоди майбутні / в далях дозрівають (Переклад Петра Скунця).

Л.К., М.Т.: У Вас напрочуд глибокі й різнобічні знання – мов, історії, літератури, світової культури. Безсумнівно, ці енциклопедичні знання привели Вас до почесного трудового поступу – участі у творенні багатотомної «Енциклопедії Сучасної України».

М.З.: Що ж, запитання бувають «незручними», хоч вони мають право на свою функцію. Коли б знати наперед «зручну» відповідь, то легко б жити. Отже, знання – це, як великий льох, що нагадує поему «Великий льох» Тараса Шевченка: досі шукають ключ до того, щоб наблизитися до розгадки таємниці цього твору та його феномена. Таким чином, кліше не завжди допоможе, хоч воно також пов'язане зі знанням. На це звернув свого часу увагу Олександр Блок, який зауважив: «Критики надто багато пишуть про школи символізму, наклеюють на художника ярличок «символіст»; критика охає художника з усіх боків і обсмикує на ньому одягу...». Тут важливий акцент зорової асоціації з проекцією на рух, скерований на предмет (*«обсмикує на ньому одягу»*). Де ж фокус апробованого бачення, такої собі візії, щоб віднайти вододіл між фактами, подіями, явищами, тенденціями й

закономірностями з проекцією на національне письменство? Що ж закроювати бесіду про письменство у світових обшарах? Аналогічні смислові розмисли виправдовують вагомість не тільки знань, але й об'єктивного входження в лінії *«тексту в тексті»* чи *«тексту задоволення»*. А ще – пізнання художнього світу та його інтерпретація. Все це – ті складники системи знань, скажімо, мистецтва високого чи піднесеного, пристрасного. Назвати б тут патетичну ідею, що лягла в основу скульптурної групи Лаокона...Щоправда, її порівняно легко осмислювати, бо все «ув очах». А ось, приміром, строфа Ліни Костенко, яку не кожний одразу розкодує:

Це звір огидної породи,

Лох-Несс холодної Неви.

Куди ж ви дивитесь, народи?!

Сьогодні ми, а завтра – ви...

Ви згадали про капітальний проект «ЕСУ». Звісно, я радий від того, що співпрацюю з Інститутом енциклопедичних досліджень, що успішно виконує монументальне завдання – створює багатотомну «Енциклопедію сучасної України» («ЕСУ»). Досі видано п'ятнадцять томів, на сторінках яких опубліковано кілька десятків моїх статей про різні особистості. Вони, як правило, пов'язані з Україною, власне, в її взаємодіях з Німеччиною, Польщею, Угорщиною, Білорусією, Росією. Йдеться насамперед про тих, хто прилучився в названих країнах до поширення духовного спадку носіїв українського слова у світах, у першу чергу, Івана Котляревського, Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Ольги Кобилянської, Василя Стефаника... Безумовно, маю задоволення, що кілька моїх гасел-статей опубліковано про українських учених, у т.ч. про доктора філологічних наук, професора Людмилу Краснову.

М.Т.: *До свого ювілею Ви прийшли зі значним творчим доробком. Ви – особистість багатогранна і щедра на віддачу. Ювілей Ваш ще молодий, перед Вами ще багато років невтомного пошуку, плідної праці в ім'я держави, її молоді, її щасливого майбуття.*

М.З.: Зроблено, може, й чимало, але досягнуто – небагато. Та не буду брати гріх на душу, коли скажу: я реалізував те, що накреслила Доля. Вперше я вийшов із друкованим словом «на люди» в 1959 році, коли була опублікована на сторінках Міжгірської районної газети «Червона зоря» замітка про тривоги односельчан. Відтоді й дружу зі словом. І намагаюсь йому чесно служити. У загальному списку числиться понад вісімсот опублікованих праць з проблематики порівняльного літературознавства, перекладознавства, культурознавства. Звичайно, не мені цей доробок оцінювати. Можна б назвати монографічні видання: «Сприйняття творчості Тараса Шевченка» (Берлін, 1976), «Художній переклад і рецепція в контексті взаємодії літератур» (Ужгород, 1981), «Августин Волошин» (1994; 1995; співавтори Василь Гомонай, Микола Вегеш), «Німеччина та Україна: у нарисах взаємодії культур» (1999), «Животворна змагальність освіти» (2000; співавтори Михайло Талапканич, Іван Зимомря), «Благодать та її джерела» (2002), «Опанування літературного досвіду» (2003; співавтор Ольга Білоус), «W obliczu zmian» (2005; співавтор Пйотр Венсерскі), «Провісник доби. Августин Волошин» (2006), «Wymiaru zmagañ duchowych» (2006; співавтори Іван Зимомря, Віктор Усік), «Postawy humanistów wobec problemów i wyzwań współczesności» (2009; співавтори Ришард Уліцкі, Пйотр Венсерскі); «Сутність шкільництва в інонаціональному середовищі» (2012; співавтор Леся Шагала); «Педагогічний доробок Ярослава Грицьковяна: контекст українського шкільництва у Польщі» (2014; співавтор Леся Шагала); «Радіопубліцистика: дискурс тексту» (2015; співавтори Микола Ткачук, Йосип Фиштик), «Контекст традиції та новаторства: творчий доробок Миколи Ткачука» (2015). Упродовж чотирьох десятиліть упорядкував та видав твори О. Рішаві («Голуба мандрівка», 1979), «Рокам подвоєно ціну» (1996), Ю. Боршоша-Кум'ятського («Молитви серця», 1995), О. Фельбаби-Косач («Коли цвітуть троянди», 1998), М. Слабака («Малинове коло», 2000), І. Трача («До тебе, Україно, піснею прийду», 2000), Д. Павличка («Наперсток», 2000), П. Головчука («Корінням з України», 2000), Г. Зимомрі («Верховинські співанки», 2001),

А. Трембач («Вервиця», 2002), О. Петик («Лемківські пороги», 2002), Я. Гудемчука («Різноцвіття», 2003), О. Шевелло («Гармонія псалму», 2003), В. Магера («Freimütige Briefe aus der Ferne» («Щирі вістки додому»), 2005), О. Тимофієвої («Висоти вічних журавлів», 2008), Лесі Мудрак («Спалах», 2015), Йосипа Фиштика («Сплеск», 2015), а також низку наукових збірників: «Юрій Гуца-Венелін і слов'янський світ» (1992), «Професор Іван Гранчак» (1997), «Благовісник праці: Науковий збірник на пошану акад. М. Мушинки» (1998), «Тотожність та партнерство: Науковий збірник на пошану проф. А. Вірського» (2000), «Дар служити науці: Науковий збірник на пошану проф. В. Задорожного» (2001), «System oświaty: aspekty, czynniki, funkcje» (2004) І. Добрянського, А. Стжемінського, «Джерела інтерпретації: Науковий збірник на пошану проф. Ю. Борєва» (співавтор – В. Скотний; 2005; 2006), «Світ мови: поетика текстових структур. Науковий збірник на пошану проф. А. Мойсієнка» (2009), «Особистість на тлі епохи. Науковий збірник на пошану проф. Л. Сеника» (2010), «Шлях духовності. Науковий збірник на пошану П. Фещенка» (2011), «Обрії наукового пошуку. Збірник на пошану проф. І. Мегели» (2011), «Життя у світлі освіти. Studia in honorem. Науковий збірник на пошану Я. Грицьковяна» (2011), «Студії з україністики. Ювілейний збірник на пошану проф. О. Астаф'єва» (2012), шеститомник «Україна – Польща» (1999 – 2006), «Життя зі словом. Ювілейний збірник на пошану проф. Миколи Ткачука» (2014), «Відлуння. Світло поетичного світу Тараса Шевченка» (2014), «Віще слово Тараса Шевченка (2014), «Праця – формула успіху. Ювілейний збірник на пошану проф. Ігоря Добрянського» (2015), «Контекст України: лишаймося собою. Ювілейний збірник на пошану Йосипа Фиштика» (2015)» та ін. Спричинили мені радість і упорядковані мною такі книжкові позиції, як «Бібліографія праць професора Ф.Ф. Теличка» (1978), «Бібліографія праць професора П.М. Лизанця» (1980), «Бібліографія праць професора В.В. Гомонная» (1990), «Іван Маркуш. Бібліографічний покажчик» (1998), «Бібліографічний покажчик публікацій професора Василя Марка» (2006), «Ярослав Поліщук. Осягнення слова. Бібліографічний покажчик праць Ярослава Поліщука» (2010), «Філософія освітнього інтелекту. Бібліографічний покажчик праць Валерія Скотного» (2010).

Я робив спроби писати і художні твори ще від 60-х років. Окремими книжковими виданнями побачили світ збірки художніх нарисів і прози – «Джерела вічної краси» (1996), «Долі в людях» (2006), «Час і життя» (2012), «Дзвони для ангелів» (2014), «Промінці студеного сонця» (2015), «Образки Срібної землі» (2016). Опубліковані й перекладні видання – збірки поезій «Київ у травні» (2001), «Eugoras Fürstin» («Княгиня Європи» (2010) Д. Павличка, «Поезії» (2013) А. Мойсієнка – переклади німецькою мовою; польськомовні твори «Гармонія псалму» (2003) Олександри Шевелло – переклади українською мовою; німецькомовні розділи «Історії карпатських русинів» Михайла Лучкая (2004) – переклад – українською мовою, а також польськомовна праця Івана Павла II «Встаньте, ходімо!» (2005; співавтор – І. Зимомря) – переклад українською мовою.

Чи маєте рацію, коли стверджуєте, що мій «ювілей ще молодий»? Хотів би вірити, що так. Але автор збірки «Ярмінок» (К., 2008) Петро Мідянка, лауреат Шевченкової премії, інакше висловив цю ж думку яскравим сплеском у вірші «Закарпатець на схилі літ»: І відчуваєш, що не радість – / старість... / І юне древо точить хробачок! / Лилик вночі полює, він летючий! / Відірваний од клена вітрячок / Летить над прірвою – маленький та співучий. / Кого ти мав, кого тепер нема / І вже не буде, все давно прожите... / Нуртує щось у заглибинах душі: може, уродженець Закарпаття як благовісник не має імперативної дикції... Бо ж не може бути пауза там, де ще жевріє надія: ні, не «все давно пережите». Щось зріє і попереду, там, за деревами – густий ліс! / Власне, тому й не можу забути слова Романа Гром'яка, який в хвилини зустрічі, що мала місце 1998 року в польському місті Кошалін, якимось дивною інтонацією зауважив: «На жаль, кожна зустріч може бути останньою...». Це була відповідь, закроена у філософському ключі. Але при цьому блиснула його згадка про несподівану смерть ріднесенького сина-хлопчика Юрася (1961 – 1995)... Подібна рефлексія завжди має свою інтенцію, якщо її правильно розуміти. Ось, наприклад, цими днями відійшов за межу Вічності мій брат Іван, з яким розмовляв буквально у п'ятницю.

Наступного дня він полишив навечно світ живих... Таке маю враження, що раптом відламався від душі моєї цілий материк... Скажіть, чи не животворить містичне начало. Це – риторичне запитання... з проекцією на символ такої собі *стрічки*, якою в'яжуть снопи. І не тільки. Бо, за розумінням Андрія Малишка, йдеться про «хусточку червону»: «Я не похилося, з горя не заплачу, / Про коня сусідам слова не скажу. / А любов юначу, а печаль гарячу / Хусточкою тою щиро пов'яжу...»

Л.К., М.Т.: Було б цікаво довідатись, з яких джерел черпали Ви наснагу, які труднощі долали, хто і що Вас надихало на невтомне трудове горіння. Розкажіть про себе, про дорогих Вашому серцю людей. Не можна забути підготовлений Вами тремтливий, щемкий за настроєм вечір, присвячений мамі, взагалі матерям. Присутні були зворушені до глибини душі... Розкажіть про людей, які залишили по собі Вашу вдячну пам'ять.

М.З.: Звідки черпалася наснага, того докладно не знаю. Радше відаю фрагментарно. Дещо нагадує міф, що склався з розповідей близьких і найближчих. А дещо – чиста й щира правда. Вона заснована на пережитому. Тут прагну наголосити: хто втратив в ангельському віці батька, той його пам'ятати не годен. Так сталося, що моєму Батькові Івану Зимомрі (1913 – 1949) судився короткий вік. Був це високий кремезний селянин. Духовно багатий. Тому й не дивно, що був самоуком-художником: досі дивом збереглися кілька картин та альбом з акварельними малюнками. Для мене є «загадка віку»: яким чином горянин – без жодного дотику з будь-якою мистецькою школою – був спроможний не тільки розумітися на фарбах, але й дивувати пензлем – творити образи. На них – оригінальний пошук контрастного згустку краси, наприклад, між ультрамарином і різким червоним або ніжною синявою... Батько був схожий, як тепер бачу, на мандрівного вчителя. Без сумніву, час вкоротив його життя. Власне, *той час* був таким, що *гори* народжували *горе*, наповнюючи долини людськими сльозами... Дощу нема, а узворини повні води – потоком стрімголов дзюрчить студена вода! Батько полишив єдиний масток – дітей. На руках молодій Матері було шестеро дітей: п'ятеро синів і донечка. Окрім згаданого св.п. брата Івана, в одній кімнаті, що звалася між нами *кучою*, світилися брати Василь, Федір, Юрко, сестра Марія та майбутній автор цих рядків; завжди «напоготові наші душі рятувати» були Бабуся *Гафія* Зимомря (1895 – 1959) та, звісно, її невістка, а моя Мати *Гафія* Зимомря (з хати – Зубанич; 1919 – 1995). Забігти б наперед і сказати: усі п'ять братів отримали вищу освіту, світ якої започаткувався у напівтемній кучі... Ще були вічно з нами присутні образи трьох святих; вони дивилися згори на усю святенну кучу та її мешканців... Хто знає, але цілком можливо, що вони також допомагали пережити біду, побіля якої були, як правило, ще три... І тій біді, здавалося, не буде краю. Одне слово, мені і тепер все ще тяжко збагнути вершинний знак біди, коли живою зустріла полум'я сестричка Марічка! Так однорічною і відійшла з вогнем, що спопелив кучу під солом'яною стріхою, на небеса... Забемкали дзвони на новій церкві, бо давня, де служив парохом славетний духівник Іван Дулишкович (1815 – 1883), автор тритомної історії Закарпаття, також згоріла ще 1910 року... І тепер, коли чую десь церковний дзвін, то прагну зрозуміти код правдивої приказки: «Цей дзвін б'є і тобі!»... Я народився п'ятим вже в новій куцї хатині, що була накрита не соломою, а дралицями. Батькова смерть припала на 6 лютого; а брат Юрко народився 20 березня 1949 року. Метафоричний знак полягає в тім, що наймолодший син Небіжчика побачив світ у день народження Батька... Ще один акцент: мій дідусь Дмитро Зимомря (1883 – 1941) був, як на гірське село, заможним селянином: мав два коні, дві корови та десятеро овець і вісім вуликів... Головною його гордістю був залізний віз та залізний плуг... Все це нещасний купив, повернувшись із заробітків із Пенсільванії; там дідусь в шахті з видобутку кам'яного вугілля прибило чужою землею, але не настільки, щоб не вижити... І дідусь вернув зраненим додому. Все ним придбане існувало до 30 березня 1949 року: несподівано, зовсім-зовсім раненько, навідалися «трое у чорних кожухах» і – буквально геть до нитки – все забрали... Несамовито заридали *дві Гафії*, розлігся навколо крик дітей... Та голос «одного з трьох» пролунав, як постріл, як грім серед ясного неба: «Москва слезам не верит!». До слова, аналогічні картини, власне, типові для Закарпатської України кінця 40-х – початку 50-х рр., неперевірено описав один

із найвидатніших поетів ХХ століття Петро Скунець (1942-2007), лауреат Шевченкової премії, автор художньо довершеної збірки «Один» (2000).

Хто шукає джерела для наснаги, той може знайти. Це, як у мудрих, до яких належить і Сократ: «хто вийде на дорогу, той може дійти до мети...». Про джерела, побіля яких нуртує наснага, згадали і Ви – автор цінної для мене книжки «У часопросторі слова». Бережно тримаю цей розкішний «Збірник наукових праць до 90-ліття від дня народження Людмили Краснової» (Дрогобич: Посвіт, 2014), якому передує нечувано переконливе гасло з-під пора Ліни Костенко: «Що доля нелегка, – в цім користь і своя є. Блаженний сон душі мистецтву не сприяє». Очевидно, що поетесі також не стелився смарагдовий килим... Користуючись нагодою, дякую Вам за змістовний автограф, що міститься на титульній сторінці Вашої праці «У часопросторі слова». Ось тут, такі примітні для мене рядки Вашого дарчого напису: «Вельмишановний Миколо Івановичу! Я вдячна Вам за теплі слова вітання з нагоди мого Ювілею, за романтично осіяну сутність і форму цих слів. Дякую за згадку про мого Учителя і керівника – незабутнього Михайла Пархоменка. Широ бажаю сил і наснаги у Вашій невтомній і багатогранній діяльності. Л. Краснова. 29.09.2014 р. Дрогобич».

Л.К.: Розкажіть про себе, про дорогих Вашому серцю людей. Не можна забути підготовлений Вами тремтливий, щемкий за настроєм вечір, присвячений мамі, взагалі матерям. Присутні були зворушені до глибини душі...

М.З.: Розповісти про себе від «Я-особи»? Було б добре, коли б моя відповідь на це Ваше запитання містила бодай елементи впізнавання її носія. Хтось сформулював істину уявну: найбільше руйнує власну самототожність саме автор. Мені випало народитися в останній день календарної осені, тобто 30 листопада 1946 року, у невеличкому селі Голятин. Воно загубилося в гірській Міжгірщині, що на Закарпатті. Тут ходив до Голятинської тоді семирічної школи, відтак два роки навчався у Міжгірській середній школі. Коли ж відкрили середню школу в рідному селі, то й став 1962 року її випускником. Вчився на відділеннях української та німецької філології Ужгородського університету (1962 – 1967). Працював учителем німецької мови в Ужгородській СШ № 5 (1966 – 1967) та в Ужгородському державному університеті (1967 – 1993). Упродовж 1969 – 1972 років навчався в аспірантурі Берлінського університету ім. Гумбольдта, де захистив кандидатську дисертацію на тему «Сприйняття української літератури в німецькомовних країнах від першовитоків до 1917 р. До історії російсько-українсько-німецьких літературних взаємодій» (1972). У 1980 – 1982 рр. був докторантом Інституту світової літератури ім. М. Горького АН (Москва). 1984 року я захистив докторську дисертацію на тему «Міжлітературні зв'язки та роль перекладу у художньому процесі». Працював завідувачем кафедр німецької філології (1973 – 1979), іноземних мов (1986 – 1993) Ужгородського державного університету; професором Педагогічної академії в Слупську (Польща, 1993 – 1995), професором Закарпатського Інституту післядипломної освіти (1995 – 1997), професором Балтійської гуманістичної вищої школи в Кошаліні (Польща, 1997 – 2002), професором Полонійної академії в Ченстохові (Польща, 2002 – 2012). Упродовж 2003 – 2010 рр. очолював кафедру теорії та практики перекладу, а в 2010 – 2015 рр. – завідував кафедрою германських мов і перекладознавства в Дрогобицькому державному педагогічному університеті ім. І. Франка. У кількох рядках – увесь життєпис. Що мені вдалося зробити чи досягти? Зробити небагато, а досягти – так: Долю у спадок! Роки, як зорі, що розсипані небом: одні світяться, інші – або вже погасли, або ще гаснуть. Єдине, що можу сказати напевно: повсюди й завжди я зустрічав передусім привітних мені людей. Це – просто велике щастя. Як тут не виокремити, приміром, згаданого Вами, дорога Людмילו Володимирівна, Михайла Микитовича Пархоменка (1910-1983). Він був і Вашим науковим керівником, і моїм порадиником. Мабуть, мене оберігали Материні молитви... Якось я почув від Матері: «Синку, ні з ким не бийся. Я віджену від тебе твій неспокій!» Хоч то сталося уві сні, а я вірю: ні, то було насправді... І таке бувало й збувалося. Один чоловічок (з категорії людей «ТПВ»), який мені чимало приніс клопотів, був постійно такий голодний, що сам себе з'їв... Я вдячний Вам за те, що згадали, як Ви кажете,

«тремтливий, щемкий за настроєм вечір, присвячений мамі, взагалі матерям» у множинній нормі. Так, то була справді святкова академія, що відбулася 14 лютого 2009 року й була присвячена Матерям загалом. У зв'язку з цим була видана спеціальна афіша «Рідна мати моя». Може, тому виглядали усі учасники дійства так урочистими... Присутні мали можливість уявити не тільки образ Гафії Зимомрі, але й кожний з них рідну неньку. Для мене було особливо відрадно, що в актовій залі були брати Василь, Іван, Федір; одне місце залишалося поміж братами порожнім, оскільки брат Юрій відійшов з-поміж живих 4 жовтня 2007 року... Образ Матері, авторки книжки «Бойківські наспіви» (Упорядкування Олександри Німилович, Олени Юрош; Дрогобич: Посвіт, 2008), знайшов свою сторінку на сторінках «Української музичної енциклопедії» (К., 2008, т.2, с. 149) в окремій статті «Гафія Зимомря – народна співачка, поетеса». Її написали онука Олена Юрош-Зимомря та відомий музикознавець Володимир Грабовський.

М.Т.: *Розкажіть про людей, які залишили по собі Вашу вдячну пам'ять.*

М.З.: Упродовж минулих десятиліть мені судилося пізнати багатьох людей, які, поза всяким сумнівом, залишили по собі саме «вдячну пам'ять»... Вибрати бодай низку імен і навіть це – неперекорне завдання. Тому назву тільки окремих представників різних народів, які в процесі мого становлення відіграли щасливу для мене роль. Між стінами споминальності такі відомі науковці й перекладачі, як Едуард Вінтер, Ебергард Райснер, Альфред Курелла, Манфред Єніхен, Антон Гірше, Петер Кірхнер, Гюнтер Ярош, Лариса Робіне... Скажімо, професор Ебергард Райснер був моїм незабутнім науковим керівником, академік Едуард Вінтер – прихильним завжди консультантом. З-поміж українських діячів, у т.ч. літературознавців і перекладачів, не можу не виокремити порадників – Євгена Шабліовського, Ярославу Погребенник, Федора Погребенника, Юрія Назаренка, Бориса Лобача-Жученка, Марію Деркач, Ірину Гузар, Ласла Баллу, Івана Денисюка, Миколу Жулинського, Олександра Астаф'єва, Олександра Руденка-Десняка, Любомира Сеника... Окреме місце в уяві мали й мають Василь Марко, Роман Гром'як, Любомир Сенік, Микола Мушинка, Ілько Галайда, Андрій Дурунда, а також Людмила Краснова й Микола Ткачук... Розказати про когось ширше? Ось – один із споминів (під несподіваною назвою «Мурашка») про день від 9 червня 1970 року, коли відбулася примітна зустріч з академіком Едуардом Вінтером (1896 – 1982).

...Було це червневої днини 1970 року в місті над Шпрее. Ще вранці сонце яскраво освітлювало на Александерплатц високу телевізійну вежу, а в обідню пору Берлін втопився в густому тумані. Хоч була тоді «сяка-така доба», а все ж мені судилося, може, у рамках «географічної» випадковості, навчатися в аспірантурі при Берлінському університеті імені братів Олександра та Вільгельма Гумбольдтів. Тут випало пізнати багатьох відомих діячів, які збагатили різні галузі, у т.ч. освіту, науку, літературу, мистецтво, зрозуміло, передусім німецького народу. З-поміж усіх хотів би виділити одного. Так, для мене було особливим щастям, коли зазнав особистого знайомства з таким носієм високих і благородних устремлінь, як професор Едуард Вінтер, ректор університету імені Мартина Лютера в Галле-Віттенберг. Йдеться про визначного історика, культуролога, теолога, дослідника минулого народів Східної, Центральної й Західної Європи. Він по праву заслужив собі визнання як останнього універсального вченого Європи. Прагну засвідчити: в особі академіка Едуарда Вінтера Україна мала видатного прихильника, автора ґрунтовних праць про творчість Григорія Сковороду, Тараса Шевченка, Івана Франка. Окреме місце в зацікавленнях Едуарда Вінтера посідала історія Карпатської України. Його перу належала спеціальна праця, що з'явилася німецькою мовою під назвою «Німці в Словаччині та Карпатській Україні» («Die Deutschen in der Slowakei und in Karpathorussland», Münster, 1926).

Наша зустріч відбулася 9 червня 1970 року. Для мене було справжньою несподіванкою, коли вчений запросив мене додому. Розмова була напрочуд приязною. Ми сиділи на одній лавці в його затишному закутку, що знаходився на протилежному від парадного входу боці, тобто в ошатному, добре прибраному садку. Боже, яка рівненько

скошена травичка ? Вона була схожа на штучне волосся одного – дивного тепер – співака, уродженця Донецька...

Я щиро вдивлявся, дивуючись тим, як Едуард Вінтер, до слова, незвично високий чоловік, по-дитячому грався довгою паличкою з мурашкою: вона щоразу намагалася вилізти на вершину камінця, а він зумисне обережно скидав її з вершка... Очевидно, він би цього не робив, якщо б не прагнув сформулювати якийсь висновок. Останній я, справді, почув в означену ним хвилину: «Отак, мій друже, виглядає Шевченкова Україна: тільки вона спроможеться дійти до вершини державотворення, як її тут же зупиняють на цьому шляху...».

Було щось моторошне в тих словах, мовлених на початку 70-х і так розважною інтонацією, неначе б якийсь баварець Петер Мюллер замовив світлого пива...

Звичайно, тодішня бесіда не мала однієї стрижневої ідеї. Тому вона нагадувала радше дитячий візерунок, укладений з різних тем. Та раптом з його уст вирвалося одне прізвище: Микола Шугай! І ось – справжній сюрприз: мій співрозмовник спокійно згадав, що роман «Микола Шугай – карпатський розбійник» Івана Ольбрахта (1882 – 1952) починається розділом «Колиба над Голятином». Раптом він піднявся на повний ріст, а за якісь кілька хвилин вже тримав книжку чеською мовою «Nikola Suhaj Loupeznik». До речі, невдовзі цей твір побачив світ в німецькомовному перекладі Ергарда Бітнера («Der Räuber Nikola Schuhaj», Берлін, 1971) з ґрунтовною післямовою Людвіга Ріхтера, звісно, не без спонуки з боку Вінтера-друга.. Звісно, господар зауважив моє щире захоплення. І він, сказати б, «добив» мене тим, що промовив українською мовою: «Прегарна книжка про Ваш край. Його називають чомусь срібним, а він – золотий!» А такі сини, як Микола Шугай, можуть народжуватись тільки на золотій землі... Можете гордитися тим, що Ви народилися в селі Голятин, де мав свою колибу Микола Шугай...»

Наприкінці зустрічі я отримав в подарунок винятково цінну книжку: „Iwan Franko. Beiträge zur Geschichte und Kultur der Ukraine. Ausgewählte deutsche Schriften des revolutionären Demokraten» (Берлін, 1963, 578 с.). Її упорядкував і видав з ґрунтовною передмовою Едуард Вінтер при співпраці з його талановитим учнем Петером Кірхнером. Незабутність цієї зустрічі потвердив автограф: «M. Symonrja, dem Botschafter der deutsch-ukrainischen Wissenschaftsbeziehungen überreicht E. Winter. Berlin, 9.YI. 1970». Не хотів би перекладати зміст дарчого напису, оскільки він містив у моєму розумінні – тоді й тепер – елемент перебільшення. Та для того, хто шукатиме кожне слівце на словникових сторінках, прагну подати допомогу стосовно інтерпретації Вінтерової думки: «M. Зимомрі, послові німецько-українських наукових взаємодій, вручає E. Вінтер. Берлін, 9.6.1970». Очевидно, що тут йдеться не стільки про посла, як про рядового носія дослідницького поступу на науковому полі...

Повертаючись до гуртожитку на Зінгерштрассе 83, мимоволі «прокручував» вислів австрійського і водночас німецького друга України про Миколу Шугая. Ця думка чомусь вертілася в голові, згортаючись у згусток гордого почуття від того, що уродженець Колочави мав свій прихисток саме в моєму рідному селі Голятин... Хто знає, може, завдяки цьому і явив мені стільки тепла вчений зі світовим ім'ям – Едуард Вінтер. Коли його згадаю, завжди виринає і трудолюбивий образ Мурашки...

Словом, на широкому шляху потрібні ті, кого дарує подорожнику Доля...

Л.К., М.Т.: Які праці з Вашого наукового здобутку вважаєте знаковими, які проблеми Вас хвилювали і хвилюють, над чим працюєте тепер?

М.З.: Як рукописні, так і друковані праці постають вагомими для справжнього дослідника, власне, десь так, як діти для матері...Проте, без сумніву, окремі з них несуть із собою особливий аромат. Приміром, мені вдалося віднайти німецькомовний текст невідомої автобіографії Тараса Шевченка; встановити імена перекладачів Тараса Шевченка, Марка Вовчка, Івана Франка; розшукати невідомі два твори Лесі Українки німецькою мовою тощо... Майже десять років я працював над перекладами творів Дмитра Павличка, що увійшли в окремі книжкові видання «Київ у травні» та «Княгиня Європи». Чимало часу

забрала книжка «Відлуння»... Чи не єдина втіха: перераховані в різних місцях опубліковані праці удостоїлись загалом позитивної оцінки з боку української, німецької, болгарської, словацької, російської критики.

Л.К., М.Т.: Які з Ваших наукових праць Ви вважаєте дорогими для Вашої дослідницької душі?

М.З.: Мені випало особливе щастя, коли обрав коло дослідницьких питань, що окреслили мої наукові зацікавлення на все життя. Вони поглиблюються на рівні загальних і часткових завдань. Але тепер головне в інших вимірах, що і постає «дорогим для дослідницької душі». Найбільше щастя, коли діти продовжують справу батьків. Доля розсудила так: маю дві доні та одного сина. Дочка Олена захистила кандидатську дисертацію на тему «Становлення і розвиток музичного виховання в Закарпатті» й здобула 2009 року науковий ступінь кандидата педагогічних наук. Живе й працює Ужгороді. Її доробок складає біля сто опублікованих робіт, у т.ч. кілька монографій: »Джерела одухотвореності» (Дрогобич, 2004); «Музичне виховання в Закарпатті: контекст освітнього процесу (1919 – 1939)» (Дрогобич, 2007); «Ужгородська дитяча музична школа імені Петра Чайковського: Віхи становлення» (Ужгород, 2015). Середульша дочка Мирослава захистила кандидатську дисертацію на тему «Естетичне виховання молоді засобами народних промыслов Закарпаття» й здобула 2013 року науковий ступінь кандидата педагогічних наук. Вона опублікувала понад 50 робіт, у т.ч. книжку «Світ науки, мистецтва та технологій» (Дрогобич, 2013). Після аспірантури трудиться в Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка. Син Іван успішно закінчив аспірантуру в Кіровоградському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка та докторантуру при Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка й захистив кандидатську й докторську дисертації: «Проза Емми Андієвської: психологічний дискурс» (Кіровоград, 2004), «Австрійська мала проза ХХ століття: генетична парадигма і проблеми рецепції» (Київ, 2011). Захистила кандидатську дисертацію «Українсько-угорський дискурс Ласла Балли: імагологічні виміри» (Київ, 2012) й невістка Олена. Все це – так звані дзвінки радості для душі... Між іншим: Ваша, дорога Людмила Володимирівна, онука Олена і мій син мали одного наукового консультанта – доктора філологічних наук, професора Романа Гром'яка (1937 – 2014). Звичайно, я радо відгукнувся на його прохання написати рецензію на монографію Олени Бистрової «Поетикальна парадигма романної прози Ф. Достоєвського в аспекті теоретичних ідей Д. Чижевського» (Тернопіль-Дрогобич, 2010). Вона була опублікована в двох виданнях, у т.ч. на сторінках «Збірника наукових праць» (Дніпропетровськ, 2011, вип. 21 (2), с. 111 – 116).

Певні успіхи як мої, так дочок і сина, звичайно, не були б можливі без невтомних трудів Дружини Одарки Зимомрі, педагога з божою ласкою. Вона народилася в родині, батьки якої – Христина Ільтьо (1922 – 1998) та Іван Ільтьо (1920 – 2004) – брали активну участь у національно-визвольних змаганнях Срібної землі.

Ось бачимо, як і наскільки світ вузький; він стає широким, для якого характерна велика кількість не тільки життєвих загадок. Навіть квітки мають подвійні назви, наприклад: «конвалія звичайна або травнева», «алтея або калачики», «алтея або мальва»... Можливо, це й вказує на розмаїття усього, що спроможне побачити око людське. Так гарно про це сказала талановита поетеса Ольга Яворська в збірці «Понад плином подій» (Львів, 2006): «Літа міняють / Душі і думки, / Печаль і радість / Пусять за вітрами, / І тільки вчинки, / Добрі і лихі, / Усе життя / Невпинно йдуть / За нами...»

Л.К., М.Т.: Дякуємо за розмову. Бажаємо життєвих і творчих радостей!

Висвітлюється багатогранна творча постать доктора філологічних наук, професора Миколу Івановича Зимомру. Постає цілісний образ літературознавця, автора фундаментальних праць з германістики, порівняльного літературознавства й теоретика літератури. Його дослідження відбивають стан розвитку сучасної науки про літературу. Особливо цікавими є його переклади творів українських поетів німецькою мовою.

Ключові слова: науковець, перекладач, літературознавець, творча особистість, бібліографія.

Lyudmila Krasnova, Mykola Tkachuk Per aspera ad astra. Biography of Mykola Zymomria.

The article reveals the multifaceted creative personality of Doctor of Philology, Professor Mykola Ivanovych Zymomria. There is a complete image of literary critic, author of fundamental works of Germanic Studies, Comparative Literature and of literary theorist. His researches reflect the state of the modern science of literature. His translations of Ukrainian poets in German are particularly interesting.

Keywords: scholar, translator, literary critic, creative personality and bibliography.

Рецензії

Микола Зимомря, проф. (Дрогобич)

Микола Ткачук, проф. (Тернопіль)

Наталія Науменко, проф. (Київ)

Праця епохального значення

(Шевченківська енциклопедія: в 6 т. / НАН України, Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка; редкол.: М.Г. Жулинський (гол.). – Т.1. – К., 2012. – 744 с.; т.2. – К., 2012. – 760 с.; т. 3. – К., 2013. – 888 с.; т.4. – К., 2013. – 808 с.; т.5. – К., 2015. – 1040 с.; т.6. – К., 2015. – 1120 с.)

Щоб показати світові Тараса Шевченка як геніальну особистість в усіх іпостасях, то апріорі можна б стверджувати: найбільш доцільним жанром для цього видається саме *енциклопедія*. Наголосимо: у формуванні енциклопедії як явища світової культурної парадигми, символічного аналога «Книги світу», ключову роль відіграли свого часу античні митці, арабські мислителі, французькі вчені-енциклопедисти, автори-упорядники «Ізборників Святослава» тощо. Не випадково, що в XIX столітті побутував погляд на енциклопедію як підручник для «навчання з усіх знань». Шеститомне видання «Шевченківської енциклопедії», яке дійшло до широкого читацького загалу упродовж 2013 – 2015 рр., містить статистичний стоп-кадр: йдеться про 6307 опублікованих статей різного обсягу, у т.ч. перший том – 1142 гасла; другий том – 1081; третій том – 1192; четвертий том – 816; п'ятий том – 1046; шостий том – 1030. Такий розмах не порівняти з першою спробою створення персонального довідкового видання енциклопедичного характеру, що мала місце наприкінці 70-х років XX ст., коли побачив світ «Шевченківський словник» у двох томах (відп. редактор Є. Кирилюк; т. 1, К., 1976, 416 с.; т.2, К., 1978, 410 с.). Хоч, звісно, за тієї доби і то було майже неповторне явище в Україні!

Серед авторів рецензованої енциклопедії – науковці як Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка Національної академії наук України, передусім відділу шевченкознавства, інших установ НАН України – Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського, Інституту історії України, Інституту української мови, Інституту мовознавства ім. О. Потебні, Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича, так і дослідники з численних культурно-освітніх осередків усієї України. Примітний факт: Валерії Смілянській як керівнику проекту «Шевченківська енциклопедія», вдалося залучити до участі провідні профільні академії, університети, музеї, бібліотеки, архіви. Варто підкреслити суттєву роль редакторів: В. Смілянської – перший та третій томи; О. Бороня – другий і четвертий томи; В. Смілянської, О. Бороня – п'ятий том; В. Смілянської, Н. Чамати – шостий том. Прагнемо відзначити високу якість впорядкування корпусу статей за відповідними тематичними блоками, які загалом вдало структуровані та належно сформульовані, приміром: «Шевченко і світова література» (В. Мовчанюк, Т. Носенко); «Шевченко і образотворче мистецтво» (М. Юр, О. Стужук, Л. Генералюк); «Шевченко в театральному мистецтві» (Т. Носенко, Д. Єсипенко); «Шевченко в кінематографі» (Т. Носенко); «історія і Шевченко» (В. Смілянська); «біблійна й агіологічна тематика» (Н.